

**Gemeente
Haarlem**

Startnotitie van wijkraden naar wijkplatforms

Samen de stad maken

15 november 2022

Guda Kay

Programma's en gebieden

Inhoudsopgave

1.	Probleemstelling	3
1.1	Veranderende samenleving	3
1.2	Coalitieakkoord	3
1.3	Actualisatie participatiebeleid	4
1.4	Samenhang met 'Gewoon in de wijk'	4
1.5	Nieuwe verbindingen aangaan	4
2.	Visie	5
2.1	Het wijkplatform	5
2.2	Zeggenschap en budget voor de wijk	6
2.3	Kernelementen wijkplatform	6
3.	Vervolg	7
3.1	Participatietraject	7
3.2	Bestuurlijk proces	7

1. Probleemstelling

1.1 Veranderende samenleving

Haarlemmers willen steeds meer invloed op hun directe leefomgeving of hebben eigen ideeën om die mooier en of beter te maken. Dit verloopt minder via geïnstitutionaliseerde instanties en vaste organisatievormen en meer volgens het idee van de 'Doe-democratie'. Bewoners organiseren zich flexibel en in wisselende combinaties rondom verschillende thema's.

De gemeente Haarlem heeft de afgelopen jaren een verandering ingezet in haar werken. Vanuit het actieprogramma Nieuwe Democratie is gewerkt aan het enthousiasmeren, verbinden, versterken en mogelijk maken van initiatieven uit de stad. Experimenten als het uitdaagrecht, de democratische wijkbegroting Schalkwijk aan Zet en het gelote Wijkforum Zijlweg-West zijn daar voorbeelden van. Maar ook het niet meer weg te denken Initiatievencafé, de initiatievenschool en HaarlemLink zijn daarvan resultaten. Zie ook informatienota 2022/1376472 over de afronding van dit programma en de doorstart van het programma Versterken Lokale Democratie.

Wijkraden hebben van oudsher een plek in de Haarlemse samenleving als bewonersvertegenwoordiging, vastgelegd in een verordening. Vertegenwoordiging van bewoners naar de gemeente toe loopt echter al lang niet meer strikt langs wijkraden. Bewoners zijn op tal van manieren actief, soms via de wijkraad, maar vaker op andere wijze. De wijkraad is in een aantal gevallen zelfs een bottleneck voor actieve burgers als de wijkraad een initiatief niet steunt. De onduidelijkheid over de rol en positie van wijkraden leidt in sommige gevallen ook tot wrijving in de samenwerking met de gemeente. Met name ten aanzien van het participatie- en inspraakproces.

Met de wijkraden zijn de afgelopen jaren gesprekken gehouden over hun veranderende rol in de veranderende samenleving: in 2019 twee stadsgesprekken, 2 online workshops in 2020 en een fysieke wijkradenconferentie in oktober 2021. Uit de gesprekken zijn grofweg twee invalshoeken naar voren gekomen: netwerkorganisatie of zelforganisatie (belangenbehartiging). Een groot aantal deelnemende wijkraadsleden gaf aan dat in de afgelopen jaren een verschuiving heeft plaatsgevonden van de rol van zelforganisatie naar neutrale netwerkorganisatie. Een beperkter aantal wijkraden gaf aan zichzelf vooral te zien als zelforganisatie.

1.2 Coalitieakkoord

Het college wil aan de slag voor een sociale, groene en leefbare stad en vraagt inwoners en ondernemers om zelf ook met initiatieven te komen voor de grote opgaven waar onze samenleving voor staat, zoals de energietransitie, mobiliteitstransitie, klimaataanpassingen, circulariteit en biodiversiteit. Om méér betrokken Haarlemmers de ruimte te geven de leefbaarheid in Haarlemse wijken te vergroten, wil het college inzetten op wijkplatforms. Zoals vermeld in het coalitieakkoord: *een netwerk van bewoners, ondernemers en anderen in een wijk. Het wijkplatform zorgt voor verbinding tussen mensen en groepen in de wijk. En voor verbinding tussen de wijk en de gemeente.*

Het huidige stelsel van wijkraden faciliteert de betrokkenheid van alle actieve Haarlemmers onvoldoende. In het coalitieakkoord is een duidelijke keuze gemaakt voor de rol van wijkraden als netwerkplatform. Bij verschillende wijkraden is deze verschuiving al gaande; zij brengen al geïnteresseerde personen en organisaties rondom een thema bij elkaar. Hun blik is vooral op de

wijk gericht en minder op belangenbehartiging in de politiek-bestuurlijke besluitvorming binnen de gemeente. Zonder uitpuittend te zijn, zijn er enkele voorbeelden te noemen: wijkraad Delftwijk (focus op jeugd en sociale cohesie), wijkraad Indische Buurt Noord (focus op vergroening), buurtcoöperatie Garenkokerskwartier (focus op verduurzaming) en de wijkraad Scheepmakersdijk (diverse thematische werkgroepen). Ook zijn Haarlem Klem en het Open koffiehuis in Molenwijk mooie voorbeelden van samenwerking op thema of initiatieven gericht op verbinding en ontmoeting. Deze ontwikkelingen en behaalde resultaten, wil het college omarmen en verbreden.

1.3 Actualisatie participatiebeleid

Er wordt gewerkt aan actualisatie van het participatiebeleid (zie startnotitie 2022/1539562). De notitie geeft aan dat het essentieel is dat we zoveel mogelijk belangen, ervaringen, goede ideeën en invalshoeken inzichtelijk krijgen, daar waar ruimte is voor participatie. Wanneer het belang van participatie niet opweegt tegen het belang van de verantwoordelijkheid van de gemeente voor kwetsbare groepen in de samenleving wordt geen participatie georganiseerd. Bij stedelijke vraagstukken met belang voor de hele stad bepaalt de gemeente de kaders en worden bij bewoners ideeën en reacties opgehaald om de besluiten beter te maken. Ambitie is Haarlemmers die juist minder zichtbaar en hoorbaar zijn te betrekken; het stille midden, afhakers en jongeren.

In het nieuwe beleid zijn wijkraden/-platforms in participatieprocessen geen exclusieve participant. Er zijn meer gesprekspartners in de wijk dan voorheen. Daar richt de gemeente haar werkwijzen op in om zo beter in staat te zijn zoveel mogelijk perspectieven te horen. Het gemeentebestuur weegt de belangen vervolgens af en beslist. In een verkennende fase kan de gemeente wel gesprekken voeren met wijkplatforms en belangenorganisaties om zo een eerste beeld te vormen van wat er in de wijk speelt en hoe participatie in te zetten.

1.4 Samenhang met 'Gewoon in de wijk'

De coöperatie VanHier Haarlem gaat de opdracht 'Gewoon in de Wijk' vanaf 1 januari uitvoeren. De gemeente en VanHier hebben gezamenlijk als doel goede en passende ondersteuning te bieden aan de inwoners van de gemeente Haarlem. Het samenwerkingsverband voorziet in alle wijken van Haarlem inloop-, ontmoetings- en arbeidsmatige activiteiten waar inwoners (jong en oud) aan mee kunnen doen, elkaar ontmoeten en waardevol werk kunnen verrichten. Een van de uitgangspunten is het benutten van de kracht van de wijk en netwerksamenwerking. In dit deel van de opdracht zitten raakvlakken met de wijkplatforms. VanHier is nu nog in de opstartfase; komend jaar wordt de samenwerking opgezocht om te kijken hoe deze ontwikkelingen elkaar kunnen versterken.

1.5 Nieuwe verbindingen aangaan

Het nieuwe participatiebeleid (bewonersparticipatie en overheidsparticipatie) vergt ook een cultuuromslag binnen de gemeentelijke organisatie. Participatie waarbij de gemeente aan zet is, vraagt om een zorgvuldig en transparant proces en om duidelijke communicatie en terugkoppeling over dat proces. Het vraagt om het aangaan van nieuwe verbindingen om zoveel mogelijk perspectieven inzichtelijk te krijgen en een eenduidige werkwijze in de organisatie om de kwaliteit van participatie te verhogen. Daarnaast sluiten de gemeentelijke processen niet altijd goed aan op de initiatieven uit de stad. Met trainingen voor medewerkers en een handleiding voor samenwerken met de stad wordt hieraan invulling gegeven. Succesvolle overheidsparticipatie vraagt om gedragsverandering. Het vraagt veel vaardigheden van ambtenaren en bewuste keuzes van raad, college en directie en oefening in de praktijk.

2. Visie

Samen de stad maken is het uitgangspunt van het college. Er zijn steeds meer actieve inwoners, ondernemers en partners in de wijken. Dat wordt toegejuicht. Om deze trend te versterken, willen we álle actieve partijen in de wijk op eenzelfde wijze faciliteren én de participatie en inspraak op de stedelijke thema's verbeteren.

Bij stedelijke vraagstukken met impact op alle gebieden en op diverse beleidsterreinen doen we dat door te luisteren naar input van partners, ondernemers en bewoners. Met extra inzet op de groepen die zich minder snel laten horen. We halen kennis, ideeën en reacties op om onze besluiten beter te maken. De gemeenteraad beslist.

Bij onderwerpen die direct en uitsluitend in de leefomgeving van bewoners spelen, leggen we de laatste jaren ook zeggenschap bij de buurt, op een democratische wijze, om zo eigenaarschap en gedeelde verantwoordelijkheid te stimuleren. We stimuleren eigen initiatief en het uitdaagrecht als deze aansluiten bij de doelstellingen van de gemeenteraad.

Het uitgangspunt is een gemeente die naast haar inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties staat, partner is in de samenwerking en verbindingen legt. Die het netwerk in de wijk van actieve bewoners behoudt, met hen de wijkplatforms opzet en ruimte creëert voor bewoners die zich willen inzetten voor de leefbaarheid van hun buurt. Niet overnemen, maar vooral ondersteunen en faciliteren om het netwerk te verstevigen.

Wat willen we niet meer?

Wij nemen afscheid van de wijkraden zoals gedefinieerd in de Verordening op de wijkraden: (exclusieve) belangenbehartiger van de belangen van de bewoners van een wijk en woordvoerder van de wijk. Wijken bestaan uit bewoners die verschillend denken en doen. Alleen al daarom kan een partij niet namens de wijk input leveren op plannen van de gemeente. Wij juichen politieke betrokkenheid bij en de beïnvloeding van besluitvorming toe. De weg ernaartoe loopt echter niet via de wijkraad als belangenbehartiger, maar in verschillende samenstellingen op verschillende momenten rechtstreeks via de gemeenteraad. Bij participatie richt de gemeente zich voortaan op alle bewoners van de wijk, niet meer op de wijkraad als belangenbehartiger van bewoners.

2.1 Het wijkplatform

Er is veel energie, kennis, kunde, passie en betrokkenheid in de wijken aanwezig. De wijze waarop dit tot uiting komt, is heel veelzijdig: een wandelvereniging, leesclub, een groep bewoners die zwerfafval opruimt, vrijwilligers bij de voedselbank, bewoners die bezig zijn met duurzaamheid en vergroening of met deelauto's, bewoners die in een buurthuis koken, milieuclubs, taalmaatjes, etc. Het zijn allemaal bewoners die vanuit hun passie en betrokkenheid en belangen vrijwillig een bijdrage leveren aan hun gemeenschap. De verbinding tussen deze actieve bewoners kan vanuit een wijkplatform nog beter gefaciliteerd worden.

Een netwerkorganisatie past goed bij de huidige maatschappij: laagdrempelig en voor iedereen, verbindt doeners en denkers, jong en oud, (sociaal) ondernemer en wijkbewoner, mensen die zich structureel willen verbinden en mensen die ad hoc iets bijdragen, partners in de wijk en de gemeente. Vanuit een netwerk kan worden samengewerkt aan de opgaves in de wijk en kan hierover de dialoog worden aangegaan met de gemeente. Door wijkplatforms te faciliteren, wordt

de verbinding en samenwerking in de wijken tussen al deze gremia versterkt. Op thema's en op activiteiten kan een wisselwerking ontstaan tussen gemeente en actieve netwerkorganisaties. Deelname is vrijblijvend en soms zelfs eenmalig; mensen zullen op verschillende thema's aanslaan.

2.2 Zeggenschap en budget voor de wijk

De afgelopen jaren is al geëxperimenteerd met het neerleggen van meer zeggenschap in de wijk. Deze trend wordt voortgezet met het programma Versterken Lokale Democratie om zo door te werken aan het versterken van maatschappelijk initiatief. De geleerde lessen nemen we mee. Vanuit het programma is er de komende 4 jaar flink extra budget voor de ondersteuning van bewonersinitiatieven en democratische wijkbudgetten.

De verwachting is dat de overgang van wijkraden naar wijkplatforms tot gevolg heeft dat de verordening op de wijkraden wordt ingetrokken. In de verordening wordt de toekenning van de wijkraadsgelden geregeld. Daarnaast kunnen wijkraden ook via de regeling Leefbaarheid- en Initiatiefbudget subsidie aanvragen voor structurele ondersteuningskosten. In 2023 blijft de ondersteuning van de wijkraden in ieder geval nog intact om processen die in gang zijn gezet niet te verstoren. Uitgangspunt is dat de voor de wijkraden gereserveerde budgetten beschikbaar blijven voor de wijk. De inzet van deze gelden wordt komend jaar verder ingevuld.

Al met al is de verwachting dat het opzetten van wijkplatforms de zeggenschap en betrokkenheid van bewoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers vergroot. Hierdoor ontstaat een meer fluide, minder rolvaste vorm en meer kennisuitwisseling en samenwerking in de wijk.

2.3 Kernelementen wijkplatform

Vooruitlopend op wijkgesprekken (zie vervolg) en de uitkomst daarvan is de gedachte dat een wijkplatform een netwerk van bewoners, (sociaal) ondernemers en maatschappelijke organisaties is. Die zelf heel goed in staat zijn om zaken die ze belangrijk vinden te agenderen en oplossingen te bedenken. De kernelementen zijn: samenwerking rondom thema's, wisselende samenstelling van deelnemers, stimuleren van initiatieven en samenwerking met de gemeente op gemeenschappelijke thema's. Dat betekent dat een wijkplatform qua functie een verbinder, netwerker, informatievoorzieners kan zijn binnen de wijk over onderwerpen die de wijk zelf interessant en waardevol vindt op het gebied van leefbaarheid en sociale cohesie. Daarnaast is een wijkplatform de ogen en oren in de wijk en heeft het wijkplatform een signaleringsfunctie richting gemeente. Op basis daarvan kan een wijkplatform de dialoog faciliteren in de wijk over relevante vraagstukken (al dan niet digitaal en in samenwerking met de gemeente). Tot slot is het idee om in navolging van Schalkwijk aan Zet te kijken of een wijkplatform mede organisator kan en wil zijn van inzet van democratische wijkbudgetten ('Wijk aan Zet'-budget).

Het is uiteindelijk aan actieve bewoners die een wijkplatform willen vormen om te bekijken welke functies zij wenselijk en passend vinden voor de thema's die spelen in de wijk. Binnen de visie die hierboven is omschreven.

3. Vervolg

3.1 Participatietraject

Het college wil voortbouwen op de netwerken die al in buurten en wijken aanwezig zijn en mét elkaar het veranderproces doorlopen. We nemen daar vanaf januari een half jaar de tijd voor. De gebiedsteams organiseren begin 2023 diverse gebiedssessies om met de betrokken partijen het gesprek op gang te brengen. Het gaat dan om de wijkraden en andere organisaties en (groepen) bewoners en sociaal ondernemers die al in de wijk actief zijn. In de gesprekken betrekken we professionele partijen als de opbouwwerkers van VanHier, wijkagenten en corporatiemedewerkers, omdat zij al in de wijk werkzaam zijn en vanuit die rol een bijdrage kunnen leveren.

De vorm en samenstelling van een wijkplatform, de schaalgrootte, de wijze van onderlinge samenwerking, wijkpartners en de gemeente, en de functies van een wijkplatform, zijn onderwerpen om met elkaar een gesprek over te hebben. Graag geven we dit samen vorm binnen de kaders zoals hierboven beschreven.

3.2 Bestuurlijk proces

De opbrengst van de gebiedssessies wordt in het tweede kwartaal van 2023 verder uitgewerkt om het beleid t.a.v. de wijkplatforms verder aan te scherpen. Hiervoor wordt een gevarieerde werkgroep opgericht met een afvaardiging van verschillende partijen uit de stad. De verwachting is dat in het derde kwartaal van 2023 het beleid en de uitwerking daarvan gereed is voor inspraak, om in het vierde kwartaal van 2023 door de raad te worden vastgesteld. De ambitie is om de raadsnota's actualisatie participatiebeleid gelijktijdig te behandelen.

Parallel wordt gewerkt aan het bijdragen aan de praktische invulling per wijk voor de invulling van de wijkplatforms. Ook zal een handreiking/menukaart worden opgesteld om wijkplatforms op weg te helpen. De beoogde start voor de invoering van het beleid is 1 januari 2024.

De ontwikkelingen in Haarlem staan niet op zichzelf. Gemeenten als Maastricht, Apeldoorn en Utrecht hebben het veranderingsproces een paar jaar geleden al ingezet. Die ervaringen nemen we mee. Daarnaast wil het college op werkbezoek gaan in Utrecht om te leren van de ervaringen daar. De leden van de commissie Bestuur worden hiervoor uitgenodigd. Ook wordt gekeken naar mogelijkheden voor een werkbezoek in Haarlem bij organisaties/wijkraden die al volgens de netwerkgedachte werken.

Dit is een uitgave van gemeente Haarlem,
15 november 2022

Postbus 511
2003 PB Haarlem
Tel. 14 023

haarlem.nl